

УДК 94(437.6)"1946"Тука:34(09)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.26.37>

СУДОВИЙ ПРОЦЕС НАД СЛОВАЦЬКИМ ПОЛІТИЧНИМ ТА ДЕРЖАВНИМ ДІЯЧЕМ ВОЙТЕХОМ ТУКОЮ В 1946 Р.

Шніцер Ігор,

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри модерної історії України та зарубіжних країн
Ужгородського національного університету
ORCID ID: 0000-0003-4681-0263

У статті висвітлено підготовку та проведення судового процесу над словацьким політичним та державним діячем В. Тукою в 1946 р. Його постать є однією з найодіозніших в історії Словаччини ХХ століття. У 1929 р. за антидержавну діяльність в Чехословаччині на користь гортистської Угорщини В. Тука був засуджений до 15 років позбавлення волі. У 1937 р. був амністований та наступного року повернувся до активної політичної діяльності, брав участь у розвалі Чехословаччини та утворенні Словацької держави, яка мала фактичний статус німецького протекторату. Як прем'єр-міністр та міністр закордонних справ був причетний до злочинів людацького режиму, а в окремих випадках навіть ініціював їх. Зокрема, В. Тука був головним ініціатором остаточного рішення єврейського питання в Словацькій державі.

Після відродження Чехословаччини піддав під дію законів про покарання нацистських злочинців, зрадників і колаборантів та в 1946 р. постав перед Народним судом у Братиславі. Попри те, що на той час В. Тука вже був літньою, фізично немічною людиною, прикутою до інвалідного візка, суд визнав його винним та засудив до смертної кари через повішення. Результати медичного обстеження та чинне законодавство не перешкодили приведенню смертного вироку в дію 20 серпня 1946 р.

Автор статті констатує, що судовий процес над В. Тукою в істотній мірі був політизований, адже в його обличчі чехословацька влада прагнула засудити не тільки ідею незалежності Словаччини, але й людацтво як ідеологію. Діяльність В. Туки напередодні та в роки Другої світової війни доводила, що Словацька держава 1939–1945 рр. була побічним продуктом нацистської агресії проти Чехословаччини. Судовий процес 1946 р. створив перешкоди на шляху узвичаєння ідеї незалежності Словаччини та морального виправдання представників людацького режиму. Оцінка подій Другої світової війни спиралася на цей прецедент у тій частині, що вимагала найжорстокіших покарань для державних зрадників й колаборантів. Під час судового процесу над В. Тукою була фактично визначена суспільна небезпека діяльності словацьких державних зрадників, військових злочинців й колаборантів, а його результати було використано для організації аналогічних процесів над іншими високопосадовцями Словацької держави. Смертний вирок В. Туці став одним з сімнадцяти смертних вироків, винесених Народним судом після Другої світової війни, та одним з одинадцяти приведених в дію.

Ключові слова: В. Тука, Чехословаччина, Народний суд, судовий процес, державна зрада, військові злочини, злочини проти людяності, смертний вирок.

Shnitser Ihor. The trial of the Slovak politician and statesman Vojtech Tuka in 1946

The article examines the preparation and conduct of the trial of V. Tuka in 1946. The figure of this politician is one of the most odious in the history of Slovakia. As early as October 1929, he was sentenced to 15 years in prison for his anti-state activities in Czechoslovakia in favor of Hortist Hungary. In 1937, V. Tuka was amnestied. The following year returned to active political activity and took part in the collapse of Czechoslovakia and the formation of the Slovak state under the patronage of Nazi Germany. As Prime Minister, he has been involved in many war crimes and crimes against humanity. In particular, he was the main initiator of the final solution to the Jewish question in the Slovak state.

After the decline of the Slovak state and the revival of Czechoslovakia, V. Tuka came under the laws to punish Nazi criminals, occupiers, traitors, and collaborators and appeared before the People's Court in Bratislava. Even though at that time V. Tuka was already an elderly, physically weak person confined to a wheelchair, the court sentenced him to death by hanging for anti-government activities, war crimes, and crimes against humanity. The results of the forensic medical examination and the current legislation did not prevent the death sentence from being enforced on August 20, 1946.

The author of the article states that the trial of V. Tuka was politicized mainly because, in his face, the Czechoslovak authorities sought to condemn the idea of Slovakia's independence and Ludaks' regime as an ideology. V. Tuka's activity convincingly proved that the Slovak state of 1939–1945 was a by-product of the Nazi aggression against Czechoslovakia. The trial of 1946 created obstacles to accustoming Slovakia's independence and the moral justification of the Ludaks' regime. The assessment of the Second World War events was based on this precedent in the part that required the harshest sanctions against traitors and collaborators. During the trial of V. Tuka, the public danger of the activities of Slovak traitors, war criminals, and collaborators was actually determined, and its results were used to organize similar trials of other high-ranking officials of the Slovak state.

Key words: V. Tuka, Czechoslovakia, People's Court, trial, treason, war crimes, crimes against humanity, a death sentence.

Войтех Тука (1880–1946 рр.) є однією з найвідоміших постатей в історії Словаччини ХХ століття. У 1920-х роках здійснював підривно діяльність проти Чехословаччини в інтересах будапештських ревізійоністських сил, які не бажали миритися з втратою словацьких земель й планували повернути їх до складу Угорського королівства. У жовтні 1929 р. за антидержавну діяльність на користь гортистської Угорщини В. Тука був засуджений до 15 років позбавлення волі [3, с. 159]. У 1937 р. був амністований, а наступного року повернувся до активної політичної діяльності, брав участь у розвалі Чехословаччини та утворенні Словацької держави, яка мала фактичний статус німецького протекторату. У листопаді 1939 р. В. Тука став прем'єр-міністром Словаччини. Також обіймав посаду міністра закордонних справ. У роки війни був одним з найвідданіших прибічників нацизму на словацьких землях. У своїй праці «Свобода: політичний аналіз» писав, що «тільки сильні народи мають право на існування, лише вони мають здатність творити та виховувати людство» [1, с. 139]. Для задоволення владних амбіцій безуспішно намагався усунути від керівництва державними структурами президента Й. Тісо, що у сукупності з прогресуючою хворобою, змусило В. Туку поступово зменшити власну активність на посаді глави уряду та міністра закордонних справ. У січні 1943 р. подав у відставку з посади заступника голови керівної партії Глінки [9, с. 28]. 6 вересня 1944 р. В. Тука пішов у відставку з усіх державних посад. Своє рішення політик мотивував критичним станом здоров'я [1, с. 222].

Наступ Червоної Армії на початку 1945 р. та неминучість військової поразки нацистської Німеччини змусили В. Туку у супроводі дружини, особистого лікаря та медсестер емігрувати до Західної Австрії [6, с. 42]. У такий спосіб політик планував уникнути відповідальності за злочинну діяльність.

Судовий процес над В. Тукою в 1946 р. ще не був предметом спеціальних наукових досліджень в українській історіографії. Окремі аспекти діяльності В. Туки у міжвоєнний час вивчав І. Шніцер [3], а у роки Другої світової війни – І. Боровець [1]. В словацькій історіографії дане питання знайшло детальне висвітлення у працях П. Федорчака [6] та З. Ільової й М. Малатінського [7]. Суспільно-політичну ситуацію в повоєнній Чехословаччині, яка безпосередньо впливала на перебіг судового процесу над В. Тукою досліджували М. Сирний [15] та Т. Клуберт [8].

Метою статті є всебічно висвітлити підготовку та перебіг судового процесу над словацьким політичним та державним діячем В. Тукою в 1946 р., який був одним з найвідоміших процесів над державними зрадниками, військовими злочинцями й колаборантами у повоєнній Чехословаччині та на довгі десятиліття дискредитував ідею незалежності Словаччини.

15 травня 1945 р. Словацька народна рада (СНР) прийняла Постанову № 33 «Про покарання фашистських злочинців, окупантів, зрадників й колаборантів та про встановлення народного судочинства» [12]. Згідно з § 2 документу, державними зрадниками проголошувалися громадяни, які брали участь у розвалі Чехословаччини, підтримували військові, політичні чи економічні інтереси нацистської Німеччини або гортистської Угорщини, сприяли оголошенню та веденню війни проти СРСР і союзників, публічно пропагували, захищали чи підтримували діяльність та ідеї нацистських окупантів і державних зрадників, публічно критикували СРСР і союзників, їх владу та армію. Постанова СНР № 33 за скоєння вище вказаних злочинів передбачала покарання у вигляді смертної кари. До числа державних зрадників і колаборантів зараховувалися й громадяни, які брали активну участь у діяльності людацьких організацій, або відкрито підтримували режим Й. Тісо в 1939–1945 рр. [8, с. 29]. Постанова СНР № 33 ініціювала створення Народного суду в Братиславі, який мав розглянути та винести вироки у справах президента, членів уряду та парламентарів Словацької держави [10, с. 114]. Найвпливовіші у повоєнній Словаччині політичні партії – Комуністична партія Словаччини (КПС) та Демократична партія (ДП), дивилися на майбутні судові процеси над керівництвом Словацької держави як на слушну нагоду усунути та суворо покарати своїх головних політичних опонентів [15, с. 147].

19 червня 1945 р. президент Чехословаччини Е. Бенеш видав декрет «Про покарання нацистських злочинців, зрадників та їх посібників». Він передбачав суворе покарання за злочини проти людяності, миру, військові злочини та «замахи проти республіки» [2, с. 66]. Декрет активізував роботу чехословацьких органів влади по виявленню та екстрадиції колишніх високопосадовців Словацької держави. Зокрема, було встановлено, що колишній прем'єр-міністр Словацької держави В. Тука переховується в містечку Кіцбюель у Тіролі, яке знаходилося у французькій зоні окупації [6, с. 43]. 28 липня 1945 р. чехословацький представник в Комісії Організації Об'єднаних Націй (ООН) з розслідування військових злочинів Б. Ечер звернувся до французької влади з проханням взяти В. Туку під варту, а Міністерство закордонних справ Чехословаччини підготувало запит про його екстрадицію. 24 серпня 1945 р. В. Туку було взято під варту й тимчасово поміщено до в'язниці у місті Інсбрук. У грудні 1945 р. він був екстрадований до Чехословаччини й доправлений до в'язниці Крайського суду в Братиславі. За результатами медичного обстеження лікарі констатували незадовільний стан здоров'я В. Туки, який

був частково паралізований, та рекомендували йому пройти стаціонарне лікування. 7 лютого 1946 р. комісар внутрішніх справ М. Ференчик погодив лікування затриманого у місцевій лікарні за умови, що він перебуватиме під цілодобовим наглядом співробітників національної безпеки [6, s. 43].

13 лютого 1946 р. справу В. Туки було передано до Народного суду в Братиславі. Кримінальне провадження мало чотири етапи: досудове розслідування, підготовче провадження, судовий розгляд та виконання судового рішення. Під час досудового розслідування В. Тука був допитаний слідчими для з'ясування деталей його політичної діяльності під час розпаду Чехословаччини та утворення Словацької держави. Окремо він дав покази про політичні, економічні та військові контакти з нацистською Німеччиною, про власну роль в оголошенні та веденні війни проти СРСР і союзників, масових депортаціях євреїв тощо. Варто відзначити, що на перебіг досудового розслідування негативно впливало погане самопочуття В. Туки. Він фізично не витримував допитів тривалістю більше пів години, покази слідчим давав лежачи та вельми повільно, регулярно скаржився на провали в пам'яті. Згідно з пізнішими спогадами його адвоката, підозрюваний фактично дистанціювався від перебігу досудового розслідування та головну увагу приділяв «молитовнику та вервиці» [7, s. 146]. У травні 1946 р. В. Тука пройшов чергове медичне обстеження у фахівців. За його результатами лікарі констатували, що стан здоров'я обвинуваченого дозволяє йому постати перед Народним судом.

17 червня 1946 р. прокурор Л. Риган затвердив обвинувальний акт у справі про державну зраду В. Туки та 24 червня направив його до Народного суду. Документ складався з 67 сторінок [13, s. 1] та містив наступні звинувачення на адресу колишнього високопосадовця: брав активну участь у розвалі Чехословаччини та утворенні Словацької держави під патронатом нацистської Німеччини; працював на військові, політичні й економічні інтереси нацистської Німеччини, тим самим перешкоджаючи військовим успіхам СРСР і союзників, успішній діяльності місцевих демократичних та антифашистських організацій; долучився до оголошення та ведення війни проти СРСР і союзників, дискредитував честь словацького народу тим, що публічно пропагував та захищав ідеологію й діяльність нацистських окупантів; ініціював депортації євреїв зі Словацької держави, які привели до їх масового знищення [7, s. 139]. Сторона обвинувачення додатково звертала увагу суду на те, що В. Тука та його прибічники волали про необхідність остаточного рішення єврейського питання ще з осені 1938 р. На думку слідства, обвинувачений у цьому питанні діяв самостійно, без будь-якого тиску з боку нацистської Німеччини. Відтак, саме на його совісті була депортація зі Словацької держави близько 60 000 євреїв, з яких більшість загинула [7, s. 144].

Засідання Народного суду у справі В. Туки розпочалося 29 липня 1946 р. Судовий розгляд здійснювала колегія на чолі з професійним суддею І. Дакснером та шістьма присяжними, які репрезентували найвпливовіші у повоєнній Словаччині політичні партії – КПС та ДП. Сторону обвинувачення представляли Л. Риган та А. Рашла [13, s. 1]. Адвокат В. Рампашек здійснював захист підозрюваного. Під час судового процесу В. Туку охороняли двоє співробітників національної безпеки. Заходи безпеки були посилені у зв'язку з наявною інформацією про те, що близько 40 колишніх партизанів, учасників з'їзду в Братиславі 2–4 серпня 1946 р., планують захопити Й. Тісо та інших високопосадовців Словацької держави в заручники та публічно стратити на площі Свободи.

Під час судового розгляду В. Тука заявив, що завжди намагався працювати в інтересах словацького народу та ніколи не мав злих намірів. Окремі свої чинки пояснював тим, що змушений був діяти під тиском зовнішніх обставин [7, s. 147]. Вважав, що Словаччину після Мюнхенського диктату 1938 р. «може врятувати лише союз з Німеччини» [7, s. 148]. Наголошував у суді, що ніколи не прагнув незалежності Словацької держави, оскільки був прибічником трансформації Чехословаччини у союзну республіку двох народів – чехів та словаків. Вірив в те, що така держава буде створена після перемоги Німеччини у Другій світовій війні. Свої зустрічі та переговори з німецькими представниками на рубежі 1938–1939 рр. пояснював тим, що це були контакти суто економічного, а не політичного характеру. Власну діяльність на посаді прем'єр-міністра виправдовував тим, що вона завжди узгоджувалася з президентом Й. Тісо. На низку звинувачень відповідав, що нічого не знав, або був дезінформований. Наприклад, з його слів, нічого не знав про підготовку держави до війни з Польщею та СРСР, а про справжню діяльність Глінкової гарди (профашистська напіввійськова організація партії Глінки) був дезінформований. В окремих випадках В. Тука взагалі заявляв, що нічого не пам'ятає.

Згідно з показами свідків Й. Тісо та О. Маха, підозрюваний на посаді прем'єр-міністра та міністра закордонних справ Словацької держави діяв свавільно й ніколи не зважав на думки президента, колег міністрів та парламентарів, особливо якщо це стосувалося співпраці з нацистською Німеччиною. О. Мах також заявив, що ініціатива у масових депортаціях євреїв зі Словаччини належала В. Туці, оскільки він «у єврейському питанні був найрадикальнішим» [7, s. 150]. Під час судового розгляду зі

свідченнями щодо діяльності В. Туки виступили також І. Карваш, В. Тальський, Ш. Татарко, Ф. Славковський та Ю. Стано. Окремі свідки намагалися перекласти усю відповідальність за злочини людацького режиму на В. Туку. Однак представник сторони обвинувачення А. Рашла у відповідь наголосив на «колективній відповідальності керівництва людової партії й словацької влади» [7, s. 151]. Народний суд у Братиславі у своїй діяльності дотримувався концепції колективної відповідальності, згідно з якою за діяння, вчинені президентом, членами уряду, депутатами та іншими високопосадовцями Словацької держави несла відповідальність вся група загалом [11, s. 110].

7 серпня 1946 р. адвокат В. Туки під час заключної промови в Народному суді заявив, що діяльність його підзахисного «була історичною помилкою», а сам він «нічого не робив навмисне» чи «з корисних мотивів» [7, s. 152]. Адвокат В. Рампашек також просив суд при винесенні вироку врахувати пом'якшувальні обставини, зокрема, поганий стан здоров'я В. Туки.

В. Тука у своєму заключному слові 14 серпня 1946 р. спробував виправдати себе тим, що мав необережність потрапити під вплив оточення та зовнішніх факторів. Водночас визнав, що своїми діями «завдав шкоди народу», про що дуже шкодує. Просив Народний суд при винесенні вироку врахувати, що він є немічною та нещасною людиною, яка заслуговує на більш м'яке покарання, ніж передбачено законом [7, s. 152].

Варто відзначити, що під час судового процесу над В. Тукою представники влади переймалися тим, чи не вплине стан здоров'я підсудного на вирок суду. Так, ще 3 серпня 1946 р. керівництво СНР листом інформувало уряд про те, що судовий розгляд добігає кінця, і скоріше за все, В. Туці буде винесено смертний вирок. СНР звертала увагу членів уряду на те, що підсудний хоча й переніс інсульт та прикутий до інвалідного візка, але його психічний стан в нормі та не може стати на заваді виконанню вироку суду. Керівництво СНР також висловлювало занепокоєння з приводу того, що страта фізично немічної людини може спровокувати критику влади, як в середині країни, так і закордоном [18, s. 141].

9 серпня 1946 р. стан здоров'я В. Туки став предметом обговорення на таємній нараді уряду. Міністр юстиції П. Дртіна тоді заявив, що не має жодних підстав для того, аби страта В. Туки не могла відбутися або була перенесена [19, s. 142]. Єдине, навколо чого велись дискусії на нараді, у який спосіб колишній прем'єр-міністр буде страчений. Розглядалися два варіанти: повішення на шибениці та розстріл. Міністр зовнішньої торгівлі ЧСР Г. Ріпка рекомендував виконати майбутній вирок суду не публічно, і краще через повішення. За підсумком таємної наради уряду було прийнято рішення, що не має жодних обставин, які б перешкоджали Народному суду винести В. Туці смертний вирок [19, s. 143].

14 серпня 1946 р. Народний суд визнав В. Туку винним у скоєнні кримінального злочину державна зрада та засудив до смертної кари через повішення. Додатковим покаранням для підсудного стало позбавлення громадянських прав на 15 років та конфіскація усього майна [16, s. 1]. Народний суд визнав В. Туку винним в тому, що він, як чехословацький громадянин та член Глінкової гарди, брав участь у розвалі Чехословаччини та шляхом прямих переговорів долучився до утворення Словацької держави під патронатом Німеччини. В. Туку також було визнано винним в активній підтримці військових, політичних, економічних інтересів нацистської Німеччини, що перешкоджали військовим успіхам СРСР і союзників, шкодили інтересам словацького народу та вітчизняних демократичних і антифашистських організацій або груп, що вели боротьбу за визволення Чехословаччини. Народний суд визнав причетність В. Туки до оголошення та ведення Словацькою державою війни проти СРСР і союзників, а також винним у публічній пропаганді ідеології й діяльності нацистських загарбників та колаборантів в Словаччині, ініціюванні та проведенні масових депортацій словацьких громадян на підставі їх расової, національної чи релігійної приналежності [14]. Згідно з пізнішими спогадами голови Народного суду І. Дакснера, основними елементами антидержавної діяльності В. Туки були участь в розвалі Чехословаччини та активна підтримка інтересів і планів нацистської Німеччини [5, s. 60].

Після оголошення вироку суду адвокат В. Рампашек подав президенту Чехословаччини клопотання про помилування В. Туки. У ньому він апелював до людяності та вказував на незадовільний стан здоров'я засудженого і його щире каяття. У свою чергу Народний суд не рекомендував президенту Е. Бенешу дарувати помилування державному зраднику [7, s. 159]. Тому цілком прогнозовано В. Тука помилування не отримав.

Вирок Народного суду був приведений в дію вранці 20 серпня 1946 р. на території внутрішнього двору в'язниці Крайського суду в Братиславі [17, s. 1]. Оскільки В. Тука не міг самостійно пересуватись, до шибениці його привезли на інвалідному візку [4, s. 328]. Супроводжував його капелана в'язниці Й. Сташо. Виконання смертного вироку розпочалося о 5.38 год. та тривало біля 10 хвилин. Смерть В. Туки лікарі констатували о 5.53 год, після чого його тіло було поховано на Мартинському цвинтарі у Братиславі [7, s. 159].

Отже, судовий процес над словацьким політичним та державним діячем В. Тукою став одним з найвідоміших процесів над державними зрадниками, військовими злочинцями й колаборантами у повоєнній Чехословаччині. До відповідальності було притягнуто палкого прибічника нацистської ідеології, який брав активну участь у розвалі Чехословаччини та проголошенні незалежності Словацької держави, яка мала фактичний статус німецького протекторату. В. Тука тривалий час був другою людиною в державі й керівній партії Глінки, а тому не тільки був причетний до злочинів людацького режиму, а в окремих випадках навіть ініціював їх. Зокрема, він був головним ініціатором остаточного рішення єврейського питання в Словацькій державі. За державну зраду, військові злочини та злочини проти людяності В. Тука був засуджений до смертної кари. І це при тому, що був літньою, фізично німецькою людиною, прикутою до інвалідного візка. Результати медичного обстеження та чинне законодавство не перешкодили приведенню смертного вироку в дію 20 серпня 1946 р.

Варто відзначити, що судовий процес над В. Тукою в істотній мірі був політизований, адже в його обличчі чехословацька влада прагнула засудити не тільки ідею незалежності Словаччини, але й людацтво як ідеологію. На її думку, діяльність В. Туки переконливо доводила, що Словацька держава 1939–1945 рр. була побічним продуктом нацистської агресії проти Чехословаччини. Судовий процес 1946 р. створив перешкоди на шляху узвичаєння ідеї незалежності Словаччини та морального виправдання представників людацького режиму. Оцінка подій Другої світової війни спиралася на цей прецедент у тій частині, що вимагала найжорстокіших покарань для державних зрадників й колаборантів. Під час судового процесу над В. Тукою була фактично визначена суспільна небезпека діяльності словацьких державних зрадників, військових злочинців й колаборантів, а його результати було використано для організації аналогічних процесів над іншими високопосадовцями Словацької держави. Судовий процес 1946 р. відповідав інтересам найвпливовіших після війни словацьких партій – КПС та ДП, які у такий спосіб отримали можливість покарати своїх політичних опонентів. Загалом смертний вирок В. Туці став одним з сімнадцяти смертних вироків, винесених Народним судом після Другої світової війни, та одним з одинадцяти приведених в дію.

Література:

1. Боровець І. Словацька держава. 1939–1945 рр.: історична генеза та особливості розвитку. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2012. 352 с.
2. Зуппан А. Конфликт, война и геноцид в Центрально-Восточной и Юго-Восточной Европе. 1938–1948. Часть II. *Славяноведение*. 2016. № 4. С. 64–71.
3. Шніцер, І. О. Судовий процес над В. Тукою та його вплив на словацький автономістський рух (1928–1929 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія / редкол.: І.О. Мандрик (гол. ред.), Д. Д. Данилюк, М. В. Олашин та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ, 2003. Вип. 9. С. 155–161.*
4. Balko J. Desaf' rokov v slovenskej politike. Osobné spomienky. (Život v piatich režimoch). Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2005. 402 s.
5. Daxner I. Eudáctvo pred Národným súdom 1945–1947. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1961. 299 s.
6. Fedorčák P. Proces s Vojtechom Tukom v roku 1946. *Človek a spoločnosť*, 2015, roč. 18. č. 4. S. 41–52.
7. Illýová Z, Malatinský M. Dva procesy s Vojtechom Tukom. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 180 s.
8. Klubert T. Politické pozadie a bezpečnostné aspekty procesu s Dr. Jozefom Tisom a spol. *Pamäť národa*, 2011. roč. 7. č. 1, S. 29–45.
9. Korček J. Slovenská republika 1943–1945: k pôsobeniu mocensko-represívneho aparátu a režimu. Bratislava: Ministerstvo obrany SR, 1999. 223 s.
10. Letková A. Trestné činy proti osobám v retribučnom zákonodarstve v ČSR. *Zborník z II. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie Banskobystrické dni práva na tému «Kvalita normotvornej a aplikatívnej stránky zákonnosti ako determinant právneho štátu» 23. – 24. november 2016, zámok Viglaš Belianum, 2017. S. 104–115.*
11. Malatinský M. Kolektívna zodpovednosť v rozsudkoch Národného súdu (1945–1947). *Právněhistorické studie*, 46/2S. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017. S. 100–113.
12. Nariadenie Slovenskej národnej rady č. 33 zo dňa 15. mája 1945 o potrestaní fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdnictva. *Sbierka nariadení Slovenskej národnej rady*. Ročník 1945. Čiastka 11, vydaná 18. júna 1945. S. 81–94.
13. Proces s Tukou zahájen. *Rudé právo*. 30.7.1946. S. 1.
14. SNA, fond NS, TnĽud 7/46, A–919. Rozsudok nad dr. V. Tukom zo 14.8.1946.
15. Surný M. Vzťah komunistickej strany Slovenska a politického katolicizmu na Slovensku v rokoch 1945–1947. *Ludáci a komunisti: Súperi? Spojenci? Protivníci?* / ed. Šuchová X. Prešov Universum, 2006. S. 137–153.
16. Tuka odsouzen k smrti provazem. *Rudé právo*. 15.8.1946. S. 1.
17. Tuka popraven. *Rudé právo*. 21.8.1946. S. 1.
18. Ze zápisu o schůza vlády 9. srpna 1946. Kaplan K. *Dva retribuční procesy. Komentované dokumenty*. Praha, 1992. S. 141.
19. Ze zápisu o tajné části schůze vlády 9. srpna 1946. Kaplan K. *Dva retribuční procesy. Komentované dokumenty*. Praha, 1992. S. 142–143.